

Raadsinformatiebericht

Collegevergadering: 16 juli 2024

Zaaknummer : 1263346
Team : Welzijnszaken Heemstede
Portefeuillehouder : S.A. Meerhoff
Openbaarheid : Actief openbaar

Onderwerp

Raadsinformatiebericht: Raadsbrief zorgen en maatregelen jeugdhulp ZKIJ

☒ Ter informatie/update	☐ Toezeggingen/actielijst commissie of raad
☐ Beantwoording schriftelijke vragen	☐ Overige

In de afgelopen periode bent u vaker meegenomen in de complexiteit en de uitdagingen binnen het jeugdhulpstelsel. In dit bericht gaan we nader in op de oorzaken van de oplopende wachtlijsten en mogelijke oplossingsrichtingen.

Aanleiding

Over het algemeen gaat het goed met onze Heemstedse jeugd en worden de hobbels van het leven goed opgevangen. Het hoort erbij dat het leven soms spannend, vervelend of verdrietig is. Wanneer het echter niet zelfstandig lukt om gezond, gelukkig en veilig op te groeien, kunnen jeugdigen en gezinnen terecht bij de gemeente voor opvoed- en opgroeiondersteuning en specialistische jeugdhulp. Binnen de inkoop voor specialistische jeugdhulp is onderscheid gemaakt tussen complexe, meervoudige jeugdhulp (perceel 1), dat geleverd wordt door 4 consortia en eenvoudige jeugdhulp (perceel 2), dat wordt geleverd door vrijgevestigde ggz-aanbieders en zorginstellingen. Circa 9.700 jeugdigen en gezinnen in de jeugdhulpregio's Zuid-Kennemerland en IJmond ontvangen jaarlijks specialistische jeugdhulp. In 2023 hebben 790 Heemstedse jeugdigen en ouders/verzorgers gebruik gemaakt van specialistische jeugdhulp (exclusief wachtlijst).

We zien dat de vraag naar jeugdhulp blijft toenemen, waardoor het systeem vol en vastloopt. Op dit moment hebben we naast deze ontwikkeling, ook te maken met een stelsel in transitie. En dit stelsel staat zwaar onder druk. De wachttijden lopen tot onacceptabele lengte op. Op dit moment kunnen we de zorg voor kinderen die het nodig hebben niet garanderen. Het risico op incidenten groeit en daarmee groeien onze zorgen.

Ook onze partners, zoals onderwijs, huisartsen, gecertificeerde instellingen en Veilig Thuis en ons eigen Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) merken de effecten van de oplopende wachttijden. Jeugdigen komen bijvoorbeeld langer thuis te zitten en gaan niet naar school, omdat ze niet meteen terecht kunnen bij jeugdhulp.

Oorzaken oplopende wachtlijsten

Er zijn verschillende oorzaken voor de toenemende wachtlijsten:

- De vraag naar jeugdhulp groeit;
- Casussen worden complexer; er is meer hulp nodig per jeugdige;
- Door de druk op het systeem en de groeiende wachtlijsten hapert de transformatie van het jeugdstelsel.

Analyse van de huidige situatie

Hieronder volgt een opsomming van de ontwikkelingen en mogelijke oorzaken voor de huidige situatie. Vervolgens gaan we in op de maatregelen die al zijn getroffen en de mogelijke oplossingen om op korte en (middel)lange termijn het stelsel verder te verbeteren.

Perceel 1

- Met de inkoop van perceel 1 heeft de regio voor een forse stelselwijziging gekozen per 1 januari 2023. De geformuleerde opdracht aan consortia omvat naast de zorglevering ook een opdracht tot transformatie van het stelsel. De financiële kaders zijn ongewijzigd gebleven, waardoor uit budget, dat voorheen alleen bedoeld was voor levering van zorg en organisatiekosten, nu ook transformatie, implementatie en innovatie moet worden bekostigd. Hierdoor is er minder geld beschikbaar voor zorg.
- Consortia hebben in 2023 binnen de afgesproken kaders zoveel mogelijk jeugdhulp geleverd. In 2023 kregen nagenoeg evenveel jeugdigen zorg als in 2022.
- De hoge druk op het stelsel, in combinatie met beperkt budget, leidt tot een focus op korte termijn en dit gaat ten koste van de gewenste innovatie.

Perceel 2

- Met de inkoop van perceel 2 heeft de regio voor een forse stelselwijziging gekozen per 1 januari 2024. Er is voortaan één regiehouder per cliënt. Samenwerking tussen hulpverleners gebeurt via onderaannemerschap.
- Er zijn budgetplafonds vastgesteld. Deze budgetplafonds zijn eind 1e kwartaal 2024 gecommuniceerd waardoor de aanbieders niet eerder zicht hadden op hun budget voor 2024.
- Het totaal vastgestelde budget is gebaseerd op de geïndexeerde zorg die de aanbieders in de afgelopen jaren leverden. Omdat er meer aanbieders zijn, betekent dit voor aanbieders die reeds werkzaam waren in de regio ZKIJ dat zij gemiddeld 80% van de omzet van 2023 mogen realiseren. Het overige budget was nodig voor de budgetplafonds van nieuwe aanbieders.

Wachtlijsten

- De toenemende wachtlijsten leiden tot schrijnende situaties en verhoogde risico's op geweld, suïcides, uithuisplaatsingen, thuiszitters, etc.
- Op 1 januari 2023 waren er al wachtlijsten bij de aanbieders van perceel 1. Deze wachtlijsten zijn in 2023 en 2024 gestegen en groeien nog steeds.
- Het aantal jeugdigen op de wachtlijst (regionaal) in perceel 1 is gestegen van 742 op 1 januari 2023 naar meer dan 1.604 op 30 april 2024.
- Bij gecertificeerde instellingen zoals de Jeugd- en Gezinsbeschermers en de William Schrikker Stichting worden de wettelijke termijnen van kindbeschermingsmaatregelen overschreden naar aanleiding van de wachtlijsten.
- Door het budgetplafond en het laat communiceren van deze budgetplafonds worden er in perceel 2 beperkt nieuwe cliënten geholpen. Van perceel 2 is geen informatie over de wachttijden en deze aanbieders zetten meestal geen cliënten op een wachtlijst die zij niet

snel kunnen helpen. Zij hebben geen aannameplicht. Het CJG geeft aan dat ook de plaatsing van cliënten in perceel 2 moeizaam gaat.

- Er is een vicieuze cirkel ontstaan. De huidige problematiek met wachtlijsten verergert de complexiteit van de hulpvraag van jeugdigen op de wachtlijsten, waardoor het nog lastiger wordt om deze jeugdigen te helpen en de wachtlijsten nog verder toenemen.
- De werkdruk onder de jeugdhulp professionals en het management neemt toe, met risico op uitval.

Maatschappelijke ontwikkelingen

- Verschillende maatschappelijke ontwikkelingen leiden ertoe dat de instroom toeneemt en complexer wordt. Wat niet goed gaat in de samenleving komt tot uiting onder jeugdigen. Toenemende prestatiedruk, gebrek aan sociale samenhang, individualisering, problemen in het onderwijs, corona, (vecht)scheidingen, invloed van social media, bestaanszekerheid en onzekerheid over de toekomst hebben invloed op het welzijn en de (mentale) gezondheid van jeugdigen.
- Het jeugddomein is complex. Er zijn veel stakeholders, er is aansluiting bij een groot aantal wetten en domeinen, organisaties en instanties, die allemaal van invloed zijn op een goed werkend jeugdhulpdomein.

Samenwerking gemeenten

- De specialistische jeugdhulp is met alle gemeenten in de jeugdhulpregio Zuid-Kennemerland en IJmond ingekocht, hierdoor is samenwerking sinds 1 januari 2023 een feit. Er is een grote onderlinge afhankelijkheid.
- Samenwerking is op basis van consensus en unanimiteit; dit vraagt veel regionale afstemming.
- Er is geen formeel samenwerkingsorgaan.
- Niet alle gemeenten zijn toe aan het opzetten van een Gemeenschappelijk Regeling, zonder dat daar een wettelijke verplichting voor is. Er wordt gebouwd aan een regionale samenwerkingsstructuur (overeenkomst) jeugdhulp.
- De gemeentebegrotingen van de zeven gemeenten in de jeugdhulpregio Zuid-Kennemerland en IJmond zijn niet op dezelfde wijze ingericht. Niet alle gemeenten lijken financiële ruimte te hebben voor oplossingen die nodig zijn.
- Door toegenomen wachtlijsten worden gemeenten geconfronteerd met complexe casuïstiek en zorgen over jeugdigen, terwijl de verantwoordelijkheid en expertise om inhoudelijk tot een oplossing te komen niet bij hen ligt. Dit frustreert de samenwerking tussen gemeenten en consortia en leidt tot ontrust.

Reeds genomen maatregelen en acties

Jeugdhulpaanbieders, CJG en gemeenten proberen zoveel mogelijk te doen om de risico's voor de jeugdigen en gezinnen beperkt te houden. Er zijn de afgelopen periode diverse maatregelen genomen om het tij te keren. Er is een samenwerking tussen consortia, gemeenten en CJG opgebouwd op basis van goede afspraken, die ook leiden tot partnerschap en het gezamenlijk delen van zorgen. Triage vindt plaats om de zorg in te zetten bij de jeugdigen en gezinnen die dit het meest nodig hebben.

De maatregelen:

- Eind 2023 is het landelijke team Aanpak Wachttijden aangesloten, om haar expertise in te zetten in onze jeugdhulpregio Zuid-Kennemerland en IJmond om de wachttijden structureel te verkorten. En het stelsel aan te passen en te verbeteren.

- Er is een tijdelijke maatregel getroffen voor kinderen waar veiligheid in het geding is. Dit betreft voornamelijk casussen vanuit de gecertificeerde instellingen met een gerechtelijke uitspraak. Zij krijgen met een individuele behandelovereenkomst (vorm van maatwerk) jeugdhulp, zodat de hulp zo snel mogelijk start.
- Op dit moment vinden er bestuurlijke gesprekken plaats tussen gemeenten en de jeugdhulpaanbieders over noodzakelijke aanpassingen en aanscherpingen van het jeugdhulpstelsel in de jeugdhulpregio Zuid-Kennemerland en IJmond.
- Op dit moment vinden er bestuurlijke gesprekken plaats tussen gemeenten en de gecertificeerde instellingen als de Jeugd- en gezinsbeschermers en de William Schrikker Stichting naar aanleiding van de overschrijdingen van de wettelijke termijn van kinderschermingsmaatregelen over welke noodzakelijke interventies ingezet moeten worden.

De hiervoor genoemde maatregelen zijn niet voldoende gebleken om de eerder genoemde knelpunten zodanig te verhelpen dat wachtlijsten afnemen en het stelsel weer soepel loopt.

Dilemma's en oplossingsrichting

Samen met jeugdhulpaanbieders, CJG, samenwerkingspartners en gemeenten zoeken we naar (nood)maatregelen en oplossingsrichtingen die op korte termijn impact hebben. Daarnaast wordt er gewerkt aan structurele veranderingen.

De oplossingsrichtingen zijn als volgt in te delen:

- Ruimte creëren door tijdelijke aanpassingen te doen in de huidige contractafspraken met consortia. Deze aanpassingen moeten ervoor zorgen dat gereserveerd budget vrijkomt om direct aan jeugdhulp te kunnen besteden. De twee aanpassingen zijn:
 - Het buiten de lumpsum budgetten om bekostigen van de excessieve- en extreem dure casuïstiek, door de gemeente waar de jeugdige woont.
 - Het uitstellen van de eis om onder één AGB-code te werken.
- Incidenteel budget inzetten om de gemaakte implementatie- en organisatiekosten te vergoeden en de druk op het zorgbudget hiermee te verminderen. Hierdoor kan er meer capaciteit geboden worden om bijvoorbeeld de wachtlijsten aan te pakken.
- Beschikbaar stellen van een regionaal zorginnovatiebudget om het nieuwe stelsel passend en duurzaam te maken.
- Vaststellen van de Verordening jeugdhulp. Dit wordt het kader op basis waarvan we grenzen stellen aan wat wel en geen jeugdhulp is. Hiermee beperken we de instroom in de specialistische jeugdhulp.

De tijdelijke contractuele aanpassingen worden per direct ingesteld. Voor de overige oplossingsrichtingen volgt na het zomerreces een regionaal raadsvoorstel.

Ontwikkeling perceel 2

Bij de vaststelling van de budgetplafonds binnen perceel 2 zijn vragen en zorgen ontstaan bij de aanbieders. Zo zouden de cijfers van 2023 niet kloppen, omdat sommige declaraties pas na de jaarwisseling zijn ingediend. In andere gevallen waren de cijfers van 2023 niet representatief voor de gebruikelijke inzet en omzet. Ook kwam het voor dat aanbieders begin dit jaar cliënten in zorg hebben genomen die meer zorg nodig hadden dan verwacht. Daardoor wordt het budgetplafond snel bereikt. Onlangs liet de Vereniging van Otot23 dan ook weten dat de ingestelde budgetplafonds voor 2024 de continuïteit van de bedrijven bedreigt.

De afgelopen weken hebben de gemeenten de gestelde knelpunten en de omvang daarvan onderzocht. Er zijn meer dan dertig gesprekken gevoerd met de individuele aanbieders van eenvoudige hulp. Uit onderzoek is gebleken dat:

- De uitgaven van bepaalde vormen van jeugdhulp minder onder druk staan dan anderen, waardoor sommige vormen van jeugdhulp financieel lager uitvielen dan geraamd. De gemeenten constateren wel dat er financiële krapte is bij de specialistische GGZ en diagnostiek.
- Er financiële ruimte is ontstaan bij het budget dat gereserveerd was voor zorgcontinuïteit. Aanbieders die voor de aanbesteding zorg leverden en niet zijn geselecteerd bij de nieuwe aanbesteding mochten de zorg voortzetten. Naar nu blijkt dat de afronding sneller is gegaan dan verwacht.

Doordat er financiële ruimte is binnens het huidige budget, kunnen de gemeenten hierom tegemoet komen aan de bezwaren van de aanbieders en hun verzoek om de budgetten opnieuw te verdelen. De aanbieders, met uitzondering van de nieuwe gecontracteerde aanbieders, worden schriftelijk geïnformeerd over hun gewijzigde budget voor 2024. De nieuw gecontracteerde aanbieders bouwen de zorg namelijk sinds 1 januari 2024 op en hebben niet te maken met het voortzetten van zorg uit 2023.